

Novum

Coetus Theologorum – Debrecen, 2008. július 3–6.

Bevezető gondolatok

A múlt század első évtizedeiben egyre több lelkész panaszkodott, hogy nem áll rendelkezésére kellő teológiai szakirodalom. Abban mindenki egyetértett, hogy ez nélkülözhetetlen, és hogy *a hivatása magasztalan álló teológiai tudomány veszi észre és őrzi el az egyházat veszélyeztető ellenségeket: fényszóró és elbárító fegyver a lelki hadászatban.*¹ Az elvont teológiai tudomány és egyházi élet között – részben mesterségesen – létrehozott szakadék a 1930-as években kezdett megszűnni. Új irányelv látszott érvényesülni: *nem igazi teológiai az, amely nem találja meg a kapcsolatot az egyházzal, és nem lehet teljes értékű egyházi élet az, amely nem keresi a maga tudományos kifejeződését is.* Údító szelek kezdtek frissíteni a teológiai viták légkörét: az addig elhatárolódó és egymást bíráló irányzatok nemcsak közeledtek egymáshoz, hanem kölcsönösen gyarapították is egymást, s *mindenki, aki teológiai tudományt művelt, közös táborba tömörülhetett.* Ez a lehetőség, valamint a magyar teológiai irodalom gyarapításának óhaja hívta életre – Vasady Béla kezdeményezésére – 1939-ben a *Coetus Theologorumot* (CTH), a *Református Theologusok Munkaközösségét.*

A CTH három koncentrikus körbe rendeződött. Középen állt az *Intéző Bizottság*, melynek tagjai között jelen volt valamennyi egyházkerület, teológiai akadémia és igehirdetői hivatásforma képviselője. A második kört a *működő tagok* alkották, a harmadikat pedig az *alapító és pártoló tagok.* Az Alapszabály szerint működő és jól megszervezett munkaközösség rendszeresen tartott közgyűléseket. Hogy ezek miként zajlottak, hadd tükrözze példaként az 1941. dec. 12-re összehívott közgyűlés: az Intéző Bizottság ülése és megnyitó beszéd után a főtitkári és pénztári jelentés következett; betöltötték az intézőbizottsági tagság megüresedett helyeit; jelentést tett a Theológiai Szemle felelős szerkesztője és a CTH kiadóhivatalának vezetője, majd az intézőbizottság indítványokat terjesztett elő. A közgyűlésen indítványozó és tanácskozó joggal bírt minden tag. Az indítványokat a közgyűlés előtt legalább 3 nappal kellett benyújtani írásban az Intéző Bizottsághoz. Szavazattal csak a működő tagok rendelkeztek. Őket titkos szavazással választották, olyan személyek közül, akik elől jártak a teológiai tudományok művelésében. Munkájukat azzal ösztönözték, hogy a CTH felvállalta könyveik kiadását. Ha a munkaközösségtől valaki távol maradt valamilyen akadályoztatás miatt, írásban közölhette az ülése egyes pontjaira vonatkozó észrevételeit. A működő tagok rendszeres havi, nyilvános felolvasó kollokviumokat szerveztek az ország nagyobb református központjaiban, és itt számoltak be tevékenységükről, illetve megszervezték a regionális csoportok teológiai munkáját.

A CTH alapító és pártoló tagjai lehetnek lelkészek és laikusok, testületek és könyvtárak, mindazok, akik a teológiai tudományt ugyan nem művelték, de érdeklődtek az iránt és a kiadásokhoz évenként megajánlásokat tettek. (A megajánlások összege teológiai hallgatóknak 3, segédlelkészeknek 4, professzoroknak, lekipásztoroknak, vallástanároknak és val-

¹ [sns]: Mi a coetus theologorum? In: *Református Szemle* (RSZ) 1940, 509.

lásoktató lelkészeknek 5, jogi személyeknek pedig 6 pengő volt.) Alapító tag az lehetett, aki a rendes évi tagdíj mellett az első évben legalább 50 pengőt adományozott a CTH-nak. A működő tagok évi tagdíja 5 pengő volt. E megajánlásért minden tag olyan ingyenes illetmény-kötetet kapott évente, amelynek értéke felülmúlta évi tagdíját. (A fennállás első évében kapták, például, a *Károlyi Emlékkönyvet*, amely 380 oldalon 22 teológiai értekezést nyújtott az érdeklődők számára.)

A CTH tervbe vette Kálvin Intitutiójának, egy Teológiai Lexikonnak, a magyarázatos Bibliának, egy kommentársorozatnak, valamint katekétikai, etikai, apologetikai stb. műveknek kiadását. A könyvek nem egyetlen teológiai irányzatot képviseltek. *Ítélnék maguk az olvasók!* – ez volt az irányelv; s az is, hogy *a helyes reformatori értelemben űzött tudományos munka feltétele a lelkésznevelésnek; de ennek öncélúságát nem lehet annyira fokozni, hogy elszakadjon az egyháztól, sem pedig elspiritualizálni, hogy elszakadjon az élettől. Minden tudománynak alkalmazkodnia kell a maga tárgyához, s így tud megfelelő tudományos módszerhez jutni.*²

A CTH évi konferenciáin a kolozsvári Theológiai Fakultás tanárai is részt vettek. A román uralom éveiben azonban nem lehetett konferenciát tartani Kolozsváron – a román hatóságok alaptalan gyanúsítgatásai miatt. A kolozsvári konferenciára végül 1942. okt. 19–20-án került sor. Ezt Tavasz Sándor, kolozsvári professzor így értékelte:

„Különösen ki kell emelnünk, hogy ...igazi »teológiai« konferencia volt, olyan mértékben, amelyhez nem hasonlítható az elmúlt évtizedben tartott egyetlen konferencia sem. Megmutatta..., hogy a teológiai ébredés milyen nagyot haladt előre... Valóban minden kérdés teológiai szempont alá helyeztetett s abból ítéltetett meg.”³

A *Dunántúli Protestáns Lap* pedig ezt írta: „... az erdélyi reformátusok és vezérek... voltak a megújított reformatori theologia magyar úttörői, s ők tették ezt a theológiát olyanná, hogy ennek a konferenciának nagy élménye lehetett az eddig fennállott különböző és különálló megszűnésének megállapítása.”⁴

A CTH kereken tíz éven keresztül tevékenykedett. 1949 márciusában külső kényszerre kellett feloszlattania magát a magyar belügyminisztérium nyomására. Tevékenysége sok haszonnal járt: emelte a teológiai nevelés és oktatás színvonalát; a teológiai tanárok sok indíttatást nyertek egymástól és nagymértékben hozzájárultak az egységes magyar református teológiai szellem kialakulásához; eltűntek a földrajzi távolságok, jórészt megszűntek a teológiai irányok közti közbevetések: egységessé lett az evangéliumi keresztyén teológiai gondolkodás.

A CTH 1990. szeptember 21–22-én alakult újra Budapesten, amikor a budapesti, debreceni és kolozsvári teológiai tanárok a teológiai tudományok művelését, a teológiai oktatás korszerűsítését, a lelkészképző intézetek közti együttműködés szervezetté tételét tűzték ki célul. Azóta a CTH – 1996 kivételével – minden év július utolsó hetében tartotta kijelölt teológiai témára összpontosító konferenciáit, s ezeken lehetőség nyílt a tanszéki megbeszélésekre és a közös ügyek megtárgyalására is (lelkészek és vallástanárok képzése, akkreditálás, teológushallgatók szakosodása, cserediákság stb.). A Sárospataki Teológiai Akadémia

² CTH – Sárospatak, 1941. dec. 3–4.

³ Tavasz Sándor: Teológiai tanárok országos konferenciája Kolozsvárt. 1942. okt. 19–20. In: *RSZ* 1942, 492.

⁴ Uo. 493.

tanárai 1993-ban, a komáromi Kálvin János Akadémia tanárai 1994-ben, a Pápai Teológiai Akadémia tanárai pedig 1998-ban csatlakoztak a CTH-hoz. A konferenciákon a teológiai tanárok családtagjai is részt vesznek, s ez sajátos hangulatot ad az alkalmaknak.

Coetus – 2008

Az idei Coetust DRHE szervezte július 3–6. napjaira. Debrecen tehát – az előző évekhez képest – rövidebbre és korábbi időpontra tervezte a rendezvényt. Ugyanis a CTH munkaülései hatnaposak voltak és mindig július utolsó hetére estek. Mivel már több rendben hangzottak el javaslatok az időpont módosítására, a debreceni szervezők megtették azt a „merész” lépést, hogy változtattak az eddigi hagyományon. Az is újdonság volt, hogy a témára való tekintettel a szervezők meghívták a Babeş–Bolyai Tudományegyetem Református Tanárképző Karának tagjait is, úgyhogy Kolozsvár szép számmal képviseltette magát. A program abban is változott az előbbi évekhez képest, hogy noha alternatív program is volt teológiai tanárok családtagjai számára (*Élet az ókori Palesztínában* kiállítás megtekintése – DRHE; filmvetítés, sportolási lehetőség, kézműves foglalkozás, játékok), elmaradt a közös kirándulás.⁵

Mivel a Magyarországi Református Egyház Zsinata és a Generális Konvent a lelkészképzés és továbbképzés egységes szempontjainak kidolgozását várja a teológiai tanárok konferenciájától, s főleg a magyarországi teológiai tanároktól, a szervezők erre a kérdéskörre összpontosítva állították össze a programot, és – amint ezt Fazekas Sándor, a DRHE rektora írta meghívó levelében – szem előtt tartották, hogy – *a reformátori tisztségértelmezés értelmében – a teológiai tudomány művelése és oktatása nemcsak a lelkészek kiváltsága, hanem közös ügy!*

A CTH-on részt vevő tanárok sajnálattal vették tudomásul a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kara tanárainak távolmaradását. (Közülük csupán Herczeg Pál jelent meg.) Ti. a budapesti teológiai tanárok úgy döntöttek, hogy ez alkalommal nem vesznek részt ezen a tiszteletre méltó és hagyományt folytató alkalmon, mivel – meglátásunk szerint – a Coetuson meghirdetett témát, a református felsőoktatás átalakításának ügyét sajnálatos módon okafogyottá tették a Magyarországi Református Egyház Zsinatának azon intézkedései, amelyek a Károli Gáspár Református Egyetem (KGRE) irányítását és vezetését érintik.

A DRHE Rektori Hivatala újból felkérte a budapesti tanárokat arra, hogy vegyenek részt a CTH konferenciáján,⁶ azonban ők kitartottak korábbi állásfoglalásuk mellett és

⁵ Résztvevők: Budapest: 1 tanár és egy családtag; Debrecen: 13 tanár 19 családtag; Kolozsvár – Protestáns Teológia: 8 tanár és 10 családtag; Kolozsvár – Református Tanárképző kar: 6 tanár és két családtag; Pápa: 2 tanár és 1 családtag; Sárospatak: 4 tanár és 4 családtag. Összesen 34 tanár és 37 családtag.

⁶ „Sajnálattal vettem kézhez 268/2008. sz. 2008. június 10-én kelt levelét és egyetemünk szenátusa, valamint tanári kara is értetlenséggel, szomorúan fogadta a budapesti hittudományi kar Coetus Theologorum alkalmáról való távolmaradási szándékát.

Nem tisztünk véleményt formálni az egyetem működésével és gazdálkodásával kapcsolatos, rendezésre váró kérdésekről, mivel erről kellő információikkal sem rendelkezünk [...] Mindazonáltal úgy gondoljuk, hogy a Coetus Theologorum az egyetlen olyan fórum és szakmai műhely, amely a teológiai tudomány szabadsága és méltósága felett őrködhet. Ez számunkra azt jelenti, hogy nem engedhetjük meg, hogy a teológia vagy a teológus – önkéntelenül – gazdasági, adminisztrációs, politikai, (vélt vagy valós) egyházpolitikai érdekek és összefüggések (ha egyáltalán van ilyen) eszköze legyen. Akkor, amikor a magyar felsőoktatás és ezen belül a református felsőoktatás és lelkészképzés jövője a tét, sokkal nagyobb összetartásra és egymás fokozottabb megbecsülésére van szükség. (Úgy gondolom, hogy a budapesti kollegákkal való szakmai együttműködés és egymás kölcsönös megbecsülése eddig is példaszerű volt.) Félő viszont, hogy

Dékés Sándor dékán a következőt válaszolta: „Természetesen távolmaradásunk nem a Debreceni Hittudományi Egyetem mint intézmény, sem pedig annak tanárai mint kollegák ellen irányul, hanem egyetlen lehetőségnek látszik arra, hogy nyilvánosan is felhívjuk a figyelmet egyetemünk autonómiáját és egyházunk felsőoktatási törvényét sértő intézkedésekre.”

A sajnálatos fejlemények miatt és azért is, mert a közvélemény elé csak töredékesen jutottak el hírek, mind a debreceni szervezők, mind pedig Bölcskei Gusztáv püspök, a Magyarországi Református Egyház Zsinatának lelkészi elnöke szükségesnek látta tájékoztatni a CTH-on résztvevő tanárokat. Erre július 4-én délelőtt került sor, amikor Bölcskei Gusztáv püspök többek között arról is beszámolt, hogy a Zsinat elnöksége és KGRE képvisellete konszenzusra jutott és egyetértett a zsinati intézkedések megfogalmazásával.

A program szerint, július 4-én Zsengellér József, pápai tanár előadása nyitotta volna az előadások sorát (*Teológia az egyházban – gyülekezeti teológia*). Távolmaradása miatt ez írásban jutott el a résztvevőkhöz. (Ld. rendelkezésünkre bocsátott és közölt előadások sorában.) Szűcs Ferenc távolmaradása miatt a *Teológia és a tudományok* előadást Gaál Botond debreceni szisztematikus tartotta meg. Buzogány Dezső egyháztörténész, a Babeş–Bolyai Tudományegyetem Református Tanárképző Karának dékánja a következő címmel tartott előadást: *Teológia nem csak lelkészeknek – teológia az egyetemen*. Hörcsik Richárd debreceni egyháztörténész pedig *Teológia a közéletben és politikában* címmel. Így bőven maradt idő a magyarországi lelkészképzés egységes szempontjainak szakmai megbeszélésére (ennek eredményeit ld. a közölt előadások után), s ez a megbeszélés július 5-én délelőtt és délután folytatódott Hodossy-Takács Előd, illetve Fazakas Sándor (DRHE) irányításával. Ennek témái a következők voltak: az egyházi képzés és felsőoktatás, szakindítások, cserediák-program, akkreditációs tapasztalatok, lelkészek továbbképzése. Ennek keretében mindenik intézet beszámolt a maga akkreditációs tapasztalatáról. A szakmai megbeszélést Mózes Áronnak, a DRHE minőségbiztosítási tanácsadójának előadása zárta: *Minőségbiztosítás és minőségirányítás az egyházi felsőoktatási intézményben*. Előadása erre a szemléletre épült: az új felsőoktatási trend sok olyan követelményt fogalmaz meg, ami nincs összhangban a hagyományos egyházi felsőoktatás szellemével és hagyományos gyakorlatával, azaz szinte „szükségtelen rossz”; viszont ebben a helyzetben arra kell törekedni, hogy az új trendet mégis felhasználhassuk felsőoktatásunk minőségének javítására. Ez hozzásegíthet ahhoz, hogy reális képet alkos-

ha most engedünk éket verni a teológiák közé, magának a Coetusnak a létjogosultsága és jövődjé kerül veszélybe.

Főtiszteletű Dékán Úr! A testvérintézmények részéről a jelentkezések már beérkeztek, és folyamatosan szaporodnak. Kolozsvár, Komárom, Sárospatak és Pápa is részt vesz a Coetuson. Mi szeretettel várjuk és hívjuk a budapesti kollegákat is, azzal a kéréssel, hogy ne engedjék távol tartani magukat a közös ügytől. Miután a KGRE Hittudományi Karának két professzora (Szűcs Ferenc rektor úr és Zsengellér József professzor úr) is előadást vállalt a Coetuson és ezt hivatalos formában nem mondták vissza, továbbra is arra számítunk, hogy a Coetus Theologorum ez évi ülése a budapesti kollegák részvételével, a kiírt programnak megfelelően kerül megtartásra.

Tisztelettel kérem Dékán Urat, hogy a fenti körülmények mérlegelése mellett vizsgálják felül korábbi döntésüket! Remélve, hogy a KGRE működésének felmerült akadályai vagy zavaró tényezői rövidesen elhárulnak, vagy már folyamatban vannak, szeretettel várjuk a kar tanárait és családtagjait Debrecenben!

Testvéri köszöntéssel Fazakas Sándor rektor.”

sunk oktatásunkról; helyesen határozzuk meg céljainkat; felmérjük, hogy tényleg elértük céljainkat; értékelni tudjuk egymás szakmai munkáját; és folyamatosan fejlődünk.

A Coetus a július 6-i, vasárnap délelőtti istentisztelettel zárult a debreceni Nagytemplomban, ahol Bölcskei Gusztáv püspök hirdette az ígét és köszöntötte a konferenciát.

A 2009-es Coetus Theologorum színhelye Kolozsvár lesz.

Adorjáni Zoltán

A COETUS THEOLOGORUM

javaslata az egységes lelkészképesítő- és záróvizsga rendjére

A Coetus Theologorum közössége 2008. július 4-én, Debrecenben részletesen foglalkozott az egységes lelkészképesítés rendjének tervezetével.

A testület *alapelveként* fogalmazta meg, hogy az eredeti javaslatához képest kapjanak nagyobb szerepet az előzetesen elkészített, és a vizsgára írásban beadott anyagok.

Szintén alapvetőnek ítéli meg a teológiai tanárok munkaközössége, hogy az intézményi záróvizsga és a lelkészképesítő vizsga szétválasztása szakmailag nem indokolt, mivel a lelkészképzés egyházi fenntartású intézményekben történik, és a teológus-lelkész képzés akkreditációja a diploma kiadását szakképesítéshez köti. Ezért azt javasoljuk, hogy az egységes lelkészképesítő vizsgára a 12 szemeszteres, összefüggő szakmai (segédlelkészi) gyakorlattal záródó képzés végén kerüljön sor. Az egységes lelkészképesítő- és záróvizsga a Zsinat által elfogadott (Zs-90/2006), akkreditált és az Oktatási Miniszter által kihirdetett képesítési követelményrendszer értelmében megfogalmazott *teológiai kompetenciát kérje számon* a végzős hallgatóktól. Ennek értelmében tisztelettel javasoljuk a vonatkozó zsinati határozat 5–6. pontjainak módosítását.

A vizsga írásbeli és szóbeli részből áll:

1. Előre kiadott textus alapján egy ünnepi, két úrnapi, valamint választott textus alapján három kazuális igehirdetés benyújtása és a vizsgabizottság előtti bemutatása, illetve megvédése.⁷ Az igehirdetésekkel együtt az előkészítő anyag is benyújtandó, az alábbi szempontrendszer szerint:

- az igehirdetés szempontjából lényeges exegetikai feldolgozás, szó exegézis, a textus beágyazottsága, műfaji és hermeneutikai szempontok;
- dogmatikai (hitvallási) és etikai szempontok vizsgálata;
- vázlatszerű homiletikai feldolgozás;
- illusztrációk;
- lekció- és énekválasztás, esetleg utalás bizonyos alkalmi jellegre, ha az igehirdetés ezt figyelembe kívánja venni.

2. Egy-egy lelkigondozói esettanulmány és pedagógiai (katekétikai) programterv írásbeli benyújtása, valamint megvédése a vizsgabizottság előtt.

3. Szóbeli vizsga „egyház és társadalom” tételsor alapján. Célja: meggyőződni a jelölt elfogadható tájékozottságáról a legfontosabb kurrens társadalmi, szociáletikai és egyházi kérdésekben. A tételsort a Zsinat Teológiai és Tanulmányi Bizottsága állítja össze a lelkészképző intézetek képviselőinek bevonásával, minden év március 30-ig. Közzététel helye: *Református Egyház* című folyóirat és a református egyház hivatalos honlapja: www.reformatus.hu.

⁷ Értelmszerűen a benyújtott anyagból 1 prédikáció kerül bemutatásra, illetve megvédésre a vizsgabizottság választása alapján.